

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΔΕΘ

Η ελληνική οικονομία στη δίνη της παγκοσμιοποίησης

Δέκα επιχειρηματίες, στελέχη επιχειρήσεων και ειδικοί από τον χρηματοπιστωτικό τομέα, το εμπόριο, τη βιοτεχνία, τη βιομηχανία και τον τουρισμό αναλύουν τα προβλήματα και τις προκλήσεις.

Ενα στοίχημα που πρέπει να κερδηθεί

Του ΓΙΑΝΝΗ ΣΙΩΤΟΥ

Η ΔΕΘ στις σημερινές συνθήκες της παγκόσμιοποιημένης οικονομίας θα μπορούσε να είναι το «παράθυρο» που «βλέπει» στο Παγκόσμιο Χωρίο. Η «γέφυρα» δηλαδή που θα εξασφαλίζει τη γνωριμία και την εξοικείωση όλων των φορέων της οικονομικής ζωής (ιδιωτικός τομέας, Δημόσιο και ΟΤΑ) με τις ευκαιρίες που κρύβει η παγκόσμιοποιημένη οικονομία. Αυτό τον ρόλο έχει ανάγκη η ελληνική οικονομία που καλείται να αντιμετωπίσει μία πλειάδα προβλημάτων και προκλήσεων. Η μεγαλύτερη από όλες δεν είναι η επιβίωση αλλά η αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται σε μία τεράστια αγορά. Με άλλα λόγια, το μεγάλο στοίχημα για την ΔΕΘ είναι να δικαιολογεί για την ίδια και για την ελληνική οικονομία τόσο την έννοια «Διεθνής» όσο και την έννοια «Εκθεση». Η μία έννοια αφορά την αγορά και η άλλη την προβολή των ευκαιριών.

Η στρατηγική αυτή είναι πλέον αναγκαιότητα καθώς σήμερα στο Παγκόσμιο Χωρίο, η ελληνική οικονομία παλεύει για να κατακτήσει το δικό της μερίδιο. Μοναδική διέξοδος της στην προσπάθεια αυτή είναι η εξωστρέφεια, καθώς η διεύρυνση σε νέες αγορές μπορεί να δώσει στις ελληνικές επιχειρήσεις το μέγεθος εκείνο το οποίο θα τις βοηθήσει για να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις του νέου παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος. Διαφορετικά, το οικοδόμημα κλονίζεται.

Ηδη, την τελευταία δεκαετία, οι αναταράξεις που έχει υποστεί είναι σημαντικές. Κλάδοι «κλειδιά» της βιομηχανίας (κλωστοϋφαντουργία, έτοιμο

ένδυμα, υποδήματα κ.ά.) συρρικνώθηκαν. Στο εμπόριο, ο βαθμός συγκέντρωσης χρόνο με το χρόνο αυξάνεται. Παράλληλα, η θέση ουραγού στην παγκόσμια κατάσταση των εισροών κεφαλαίων για τις άμεσες επενδύσεις φανερώνει ότι το στοίχημα της ανταγωνιστικότητας κινδυνεύει να καθει. Ολα αυτά συμβαίνουν τη στιγμή που ο δημόσιος τομέας κινείται μεταξύ γραφειοκρατίας και αναποτελεσματικότητας.

Ποιο είναι όμως το νέο περιβάλλον το οποίο οδήγησε τους περισσότερους θεωρητικούς οικονομολόγους να χαρακτηρίσουν τον 21ο αιώνα, αιώνα της παγκόσμιοποίησης; Η απάντηση είναι απλή: η οργάνωση των αγορών. Η τεχνολογία της επικοινωνίας μετέτρεψε τις εθνικές αγορές σε «κομμάτια» μιας ενιαίας παγκόσμιας αγοράς, που λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο με κοινώς αποδεκτούς κανόνες συναλλαγών. Η πληροφορική επέτρεψε τη δυνατότητα ασφαλών συναλλαγών (χρήματος, μετοχών, εμπορευμάτων, πρώτων υλών κ.ά.) σε μηδενικό χρόνο. Την ίδια στιγμή, οι επιχειρήσεις οργανώθηκαν με βάση την αγορά του Παγκόσμιου Χωρίου τόσο σε όρους κόστους όσο και σε όρους ζήτησης. Στις βάσεις αυτές κτίστηκαν και νέες αγορές άυλων προϊόντων που βασίστηκαν στην παραδοσιακή οικονομία. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώθηκε η παγκόσμιοποιημένη οικονομία των αγορών, η οποία κινείται και αναπνέει με βάση τους κανόνες της ελεύθερης οικονομίας και της ελεύθερης διακίνησης αγαθών και υπηρεσιών, γνώσης και πληροφόρησης. Αυτή είναι η ανάγκη και αυτή είναι η πρόκληση για την ΔΕΘ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι προκλήσεις της παγκόσμιοποίησης

ΣΕΛ. 4

Μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των απειλών

Του Παύλου Μυλωνά

ΣΕΛ. 12

Οι προκλήσεις για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Του Βύρωνος Μπαλλή

ΣΕΛ. 14

Η διεθνής κρίση και ο προβληματισμός για τη μελλοντική πορεία της οικονομίας

Του Γκίκα Χαρδούβελη

ΣΕΛ. 16

Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Του Κωνσταντίνου Μίχαλου

ΣΕΛ. 18

Οι διεθνείς συνθήκες και οι κλαδικές επιπτώσεις τους στις ελληνικές επιχειρήσεις

Του Παύλου Ραβάνη

ΣΕΛ. 20

Προθήκες: εκεί όπου καταλήγει η παγκόσμιοποίηση

Του Ναυαγή Καρέλα

ΣΕΛ. 22

Σκληρή δουλειά και ενίσχυση των δυνατών σημείων της ελληνικής οικονομίας

Του Jac Van Herpen

ΣΕΛ. 24

Επτά προκλήσεις για τον τουρισμό

Του Νίκου Αγγελόπουλου

ΣΕΛ. 26

Αιχμή του δόρατος ο πολιτισμός

Της Τζίνας Μαμιδάκη

ΣΕΛ. 28

Τουρισμός με οικολογική ευαισθησία

Του Σπύρου Κοκοτού

ΣΕΛ. 29

Το στοίχημα της αγοράς ακινήτων

ΣΕΛ. 30

Η διεθνής κρίση και ο προβληματισμός για τη μελλοντική πορεία της οικονομίας

Η θωράκιση της οικονομίας από τις αρνητικές διεθνείς διαταράξεις φαίνεται να έχει χαθεί.

Του ΓΚΙΚΑ Α. ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗ

Καθηγητή στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Τραπεζικής Διοικητικής Πανεπιστημίου Πειραιώς και Οικονομικού Συμβούλου Ομίλου Eurobank EFG

Στη διάρκεια του 2008, παρουσιάστηκαν τα πρώτα δείγματα επιβράδυνσης των ρυθμών ανάπτυξης, καθώς και ισχυρών πτησεών στα δημόσια έσοδα και τις δαπάνες. Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση και η αύξηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των γεωργικών προϊόντων επηρέαζουν αρνητικά την ελληνική οικονομία. Οι εξαγωγές και το τουριστικό συνάλλαγμα δεν αυξάνονται σύμφωνα με τις αρχικές προβλέψεις. Το κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους μεγεθύνεται από την αύξηση των επιτοκίων, ενώ η οικοδομική δραστηριότητα μειώνεται. Εποι, το 2008 ο ρυθμός ανάπτυξης είναι πολύ πιθανό να πέσει στο 3,3% και το 2009 στο 3% ή χαμηλότερα. Συγκρόνως, ο πληθωρισμός παραμένει σταθερά υψηλότερος της Ευρωζώνης, έχοντας ήδη φτάσει στο 4,9% το δίμυτο Ιουνίου Ιουλίου 2008. Η ενεργειακή ένταση της ελληνικής οικονομίας είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή της Ευρωζώνης, καθιστώντας μας πιο ευάλωτους. Ενας μέσος πληθωρισμός της τάξης του 4,5% το 2008 αποτελεί, επομένως, το πιο πιθανό σενάριο¹.

Σήμερα η αρνητική επίδραση είναι πολύ μεγαλύτερη από την οποία επίδραση την περίοδο 2000 - 2002, όταν είχαμε μια αντίστοιχη επιβράδυνση των παγκόσμιων ρυθμών ανάπτυξης. Τα θετικά της ένταξης

στην ONE έχουν τελειώσει και ο πολίτης αντιλαμβάνεται έντονα τις αρνητικές συνέπειες στο πραγματικό του εισόδημα. Τα ερωτήματα για τη μελλοντική πορεία της χώρας μας πολλαπλασιάζονται. Η θωράκιση της οικονομίας από τις αρνητικές διεθνείς διαταράξεις φαίνεται να έχει χαθεί.

Η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο σήμερα και στο παρελθόν όσον αφορά τη δυνατότητα της οικονομίας να αντιδρά σε εξωτερικές διαταράξεις οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι η χώρα μας ανήκει στην Ευρωζώνη και έτσι έχουμε απολέσει παραδοσιακά εργαλεία μακροοικονομικής πολιτικής, όπως η συναλλαγματική και η νομισματική πολιτική. Οφείλεται, επίσης, στο γεγονός ότι αδυνατούμε να χρησιμοποιήσουμε επεκτατική δημοσιονομική πολιτική. Οφείλεται κυρίως, όμως, στο γεγονός ότι η πραγματική οικονομία δεν βελτιώθηκε από πλευράς ανταγωνιστικότητας τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2007 της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Ελλάδα κατατάσσεται στην καθόλου αξιοζήλευτη 100η θέση σε σύνολο 178 χωρών ως προς την ευκολία άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας γίνεται ιδιαίτερα εμφανές σε μακροοικονομικό επίπεδο στο έλλειμμα τρέχουσών συναλλαγών. Το 1999 το έλλειμμα αποτελούσε το 3,8% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας. Σήμερα αποτελεί το 14%. Σε

απόλυτα μεγέθη το έλλειμμα αυξήθηκε από 5,2 δισ. ευρώ σε 32,3 δισ. ευρώ ή 515%. Η διατάρποση τέτοιου ύψους έλλειμμάτων μακροπρόθεσμα είναι αδύνατη.

Το έλλειμμα τρέχουσών συναλλαγών δεν είναι συγκυριακό. Προκαλείται από συνδυασμό δομικών προσδιοριστικών παραμέτρων και ανισορροπιών: Διαδικασία οικονομικής σύγκλισης, υπεραισιοδοξία για τα μελλοντικά εισοδήματα, δανεισμός των νοικοκυριών, ολιγοπωλιακή δύναμη στις αγορές κ.λπ. Για την προσαρμογή θα απαιτηθεί συγκράτηση της ζήτησης και της κατανάλωσης και απάλειψη των θετικών διαφορών πληθωρισμού με την Ευρωζώνη. Επιπλέον θα απαιτηθεί στροφή της ελληνικής οικονομίας προς τη γνώση και την τεχνολογία και αναπροσανατολισμός των αγορών - στόχων, ώστε να τονωθούν οι εξαγωγές προϊόντων ποιότητας και υψηλής τεχνολογίας. Εφόσον συνεχιστεί με τους σημερινούς ρυθμούς, το έλλειμμα τρέχουσών συναλλαγών θα έχει ως αποτέλεσμα είτε τον ακόμα μεγαλύτερο δανεισμό της χώρας είτε τη σταδιακή ολική εξαγορά του ελληνικού κεφαλαίου από τους ξένους, με αρνητικές επιπτώσεις στο μελλοντικό βιοτικό επίπεδο. Το ερώτημα λοιπόν σήμερα είναι αν το έλλειμμα θα περιοριστεί μέσω αυτόνομης αύξησης της ανταγωνιστικότητάς μας ή μέσω μιας μεγάλης και μακροχρόνιας ύφεσης της οικονομίας.

Μπορεί η σημερινή διεθνής κρίση να μας αφυπνίσει ώστε να κάνουμε μια νέα αρχή και να βελτιώσουμε την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας ώστε να αποφύγουμε το σενάριο της οικονομικής στασιμότητας; Μέχρι σήμερα η είσοδος στην ONE δημιουργήσει ένα περιβάλλον καθηυτικό που απέτρεψε την αντιμετώπιση του προβλήματος. Αναίρεσε από τον μηχανισμό της αγοράς τον παραδοσιακό ρόλο του «τιμωρού» των ασταθαλιών και της ανεπάρκειας της οικονομικής πολιτικής μέσω των υψηλότερων επιτοκίων, που θα δημιουργούσαν συνθήκες οικονομικής ύφεσης. Απέτρεψε, επίσης, την υποτίμηση του εγχώριου νομίσματος που θα φούντωνε τον πληθωρισμό και τις διαμαρτυρίες των πολιτών. Καθηυτάσεις έτσι του πολίτη, αλλά και τους πολιτικούς, οι οποίοι με ευκολία μεταθέτουν τις δύσκολες αποφάσεις για το μέλλον. Μπορεί αυτό το καθηυτικό πλαίσιο να αλλάξει λόγω της σημερινής παγκόσμιας κρίσης;

Σε παλαιότερη μορφή² είχα αναφερθεί στην χρησιμότητα των οικονομικών κρίσεων, καθώς έχει παρατηρηθεί ότι σημαντικές μεταρρυθμίσεις συνήθως ξεκινούν έπειτα από μια οικονομική κρίση, όταν γίνεται ξεκάθαρο σε όλους τους φορείς ότι κάτι πρέπει να αλλάξει στην τρέχουσα οι-

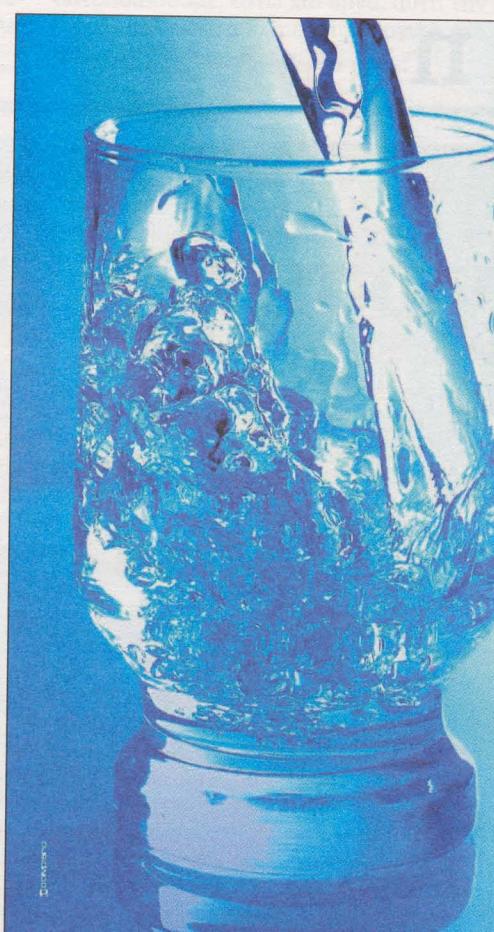
οικονομική πολιτική. Για παράδειγμα, οι μεταρρυθμίσεις που απογείωσαν την οικονομία της Ιρλανδίας έγιναν μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1980, έπειτα από περίοδο οικονομικής κρίσης³. Όμως, η σημερινή κρίση δεν είναι εγχώρια, αλλά διεθνής.

Το μέλλον δεν μπορεί να προβλεφθεί εύκολα. Είναι συνάρτηση όχι μόνον των σημερινών ευκαιριών, δυνατοτήτων και προσδοκιών, όχι μόνον της μεγάλης ανισορροπίας μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης στην Ελλάδα ή της σχετικής αναποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα της, όχι μόνον των απρόβλεπτων μελλοντικών εξωτερικών παραγόντων, αλλά και της αποφασιστικότητας της ελληνικής κοινωνίας, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τους πολιτικούς φορείς της, να αντιμετωπίσει τα μακροχρόνια προβλήματα και να δώσει λύσεις. Αυτή η αποφασιστικότητα, δυστυχώς, δεν φαίνεται να υπάρχει στον βαθμό που χρειάζεται. Οι σημερινές ανισορροπίες στην οικονομία απαιτούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ασχέτως πολιτικής ιδεολογίας. Η ιδεολογία φαίνεται στη συνέχεια, δηλαδή στην ιεράρχηση, την επιλογή και το είδος των εξειδικευμένων μεταρρυθμίσεων. Μία τέτοια, όμως, συζήτηση δεν έχει καν ξεκινήσει ώστε να φανούν και οι διαφοροποιήσεις των κομμάτων. Η συζήτηση για την ουσία των προβλημάτων και οι σαφείς τοποθετήσεις των πολιτικών φορέων μάλλον αποφεύγονται. Αυτό πιθανόν να αλλάξει αργότερα, όταν οι ανισορροπίες ενταθούν. Παρενθετικά, σημειώνω ότι η ανταγωνιστικότητα και το συνεπαγόμενο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών δεν είναι η μόνη ανισορροπία. Η γήρανση του πληθυσμού είναι μια άλλη μεγάλη ανισορροπία που έχει σημαντικές επιπτώσεις.

Με δεδομένη τη σημερινή σχετική αδράνεια, το πιο πιθανό σενάριο και για την οικονομία είναι ότι θα συνεχίσουμε για δύο - τρία χρόνια να έχουμε ρυθμούς ανάπτυξης λίγο υψηλότερους των μέσων ευρωπαϊκών και στη συνέχεια ότι θα παραμείνουμε με ρυθμούς υποτονικούς για μια πολύ μεγάλη χρονική περίοδο. Η χρονική περίοδος υποτονικότητας προβλέπεται μεγάλης ακριβώς λόγω έλλειψης εργαλείων μακροοικονομικής πολιτικής, καθώς και της προγενέστερης ανεπάρκειας των απαιτούμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Βεβαίως, τη μελλοντική αυτή περίοδο θα υπάρχουν και κινητήριοι μοχλοί ανάπτυξης, που δεν πρέπει να αγνοούμε και που θα διατηρούν την ελπίδα ανάκαμψης. Η χώρα μας συνεχίζει να έχει ανάγκη υποδομών και οι επενδύσεις στις υποδομές, ιδιαίτερα μέσα από το νέο πλαίσιο των ΣΔΙΤ, θα συνεχιστούν. Επίσης, η δραστηριότητά μας στις κώρες της Νέας Ευρώπης, όπου ήδη κατευθύνεται το

30% περίπου των εξαγωγών μας, ενώ πολλές επιχειρήσεις μας έχουν σημαντική παρουσία, αναμένεται να είναι θετικός παράγοντας, αφού οι κώρες αυτές αναπτύσσονται με γρήγορους ρυθμούς. Η ελληνι-

κή ναυτιλία -με δεδομένη την ισχυρή ανάπτυξη της Ασίας- πιθανόν να μην υποστεί τις διακυμάνσεις του παρελθόντος και να συνεχίσει τη θετική συμβολή της. Οψόμεθα.

Από τη φύση στη Βρύση

Η ποιότητα του νερού που απολαμβάνουμε από τη Βρύση μας είναι

αποτέλεσμα μιας πολυσύνθετης και καλά μελετημένης διαδικασίας

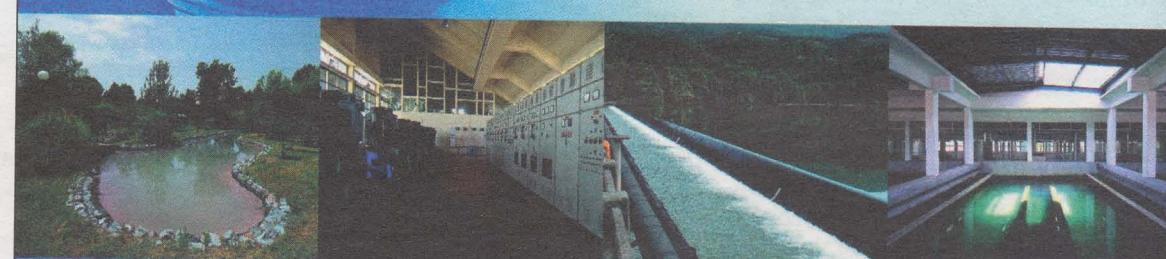
που καθημερινά φέρνει εις πέρας η ΕΥΑΘ. Δική μας υποχρέωση είναι

μονάχα να σεβαστούμε αυτό το πολύτιμο αγαθό και να το

καταναλώνουμε με σύνεση. .

Φροντίζει η ΕΥΑΘ!

Γεωτρήσεις | Έργα υδροληπίδας | Κατασκευή υδραγωγείων
Δεξαμενές | Αντλιοστάσια | Ασφαλές δίκτυο διανομής
Υγειονομικός έλεγχος ποιότητας νερού

Τηλέφωνο: 2310207345

Αντλιοστάσιο Καλοκαρίου

Φράγμα Αλιάκμονα

Διυλιστήριο πόσιμου νερού Σίνδου

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΕΥΣΗΣ & ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Α.Ε.

www.eyath.gr

Τηλέφωνα επικοινωνίας: Για υδρευση: 2310207345, 2310203979 Για αποχέτευση: 2310300846, 2310318314